

De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet

Van dezelfde auteur:

De geestverwantschap (roman, 2002)

DroomNummerNegen (roman, 2003)

Wolkenatlas (roman, 2004)

Dertien (roman, 2006)

DAVID
MITCHELL

*De niet verhoorde
gebeden van
Jacob de Zoet*

VERTAALD DOOR HARM DAMSMA EN NIEK MIEDEMA

NIEUW AMSTERDAM UITGEVERS

Eerste druk 2010
Twaalfde druk 2014

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een werkbeurs
van de Stichting Fonds voor de Letteren.

Oorspronkelijke titel *The Thousand Autumns of Jacob de Zoet*. Sceptre,
imprint van Hodder & Stoughton

Copyright © 2010 David Mitchell

Copyright Nederlandse vertaling © 2010 Harm Damsma en
Niek Miedema / Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Omslag Studio Ron van Roon

Beelden lenticulair © iStock /

www.123RF.com / Patrick Guenette (persimmon)

NUR 302

ISBN 978 90 468 1834 3

www.nieuwamsterdam.nl/davidmitchell.nl

www.davidmitchell.nl

Voor K, H & N, in liefde

KANTTEKENING VAN DE AUTEUR

De havenstad Batavia op het eiland Java was het hoofdkwartier van de Vereenigde Oostindische Compagnie waarvandaan de voc-schepen die op Nagasaki voeren vertrokken en waarheen zij terugkeerden. Tijdens de Japanse bezetting van de Indonesische archipel in de Tweede Wereldoorlog werd Batavia omgedoopt tot Djakarta.

In de hele roman wordt de maankalender gehanteerd om Japanse data aan te geven. De maankalender liep, al naargelang het jaar, tussen de drie en de zeven weken 'achter' op de gregoriaanse tijdrekening. Zodoende komt 'de eerste dag van de eerste maand' niet overeen met 1 januari, maar met een datum ergens tussen eind januari en eind februari. Naar de jaartallen wordt verwezen met de Japanse aanduidingen van de betreffende periodes.

Door de hele tekst heen worden Japanse namen vermeld met de achternaam eerst.

I

DE BRUID VOOR WIE WIJ DANSEN

Het elfde jaar van de Kansei-periode

1799

I
HET HUIS VAN DE CONCUBINE
KAWASEMI, BOVEN NAGASAKI

De negende avond van de vijfde maand

‘Juffrouw Kawasemi?’ Orito knielt neer op een muf ruikende, plakkerige futon. ‘Hoort u mij?’

In het achter de tuin gelegen rijstveld barst een kakofonie van kikkergekwaak los.

Orito dept met een vochtige doek het zweet van het doornatte gezicht van de concubine.

‘Ze heeft,’ zegt de dienstmeid die de lamp ophoudt, ‘al urenlang nauwelijks iets gezegd.’

‘Juffrouw Kawasemi, mijn naam is Aibagawa. Ik ben vroedvrouw. Ik wil u graag helpen.’

Kawasemi’s ogen gaan trillend open. Ze slaakt een zwakke zucht. Haar ogen gaan weer dicht.

Ze is vanavond zelfs te uitgeput, denkt Orito, om de dood te vrezen.

Door het mousseline gordijn heen fluistert de geneesheer Maeno: ‘Ik wilde mij er zelf van vergewissen hoe het kind ligt, doch’ – de bejaarde geleerde kiest zijn woorden met zorg – ‘dit schijnt niet gepermitteerd.’

‘Mijn instructies zijn duidelijk,’ verklaart de kamerling. ‘Geen enkele man mag haar beroeren.’

Orito tilt het bebloede laken op en ziet waarvoor ze al gewaarschuwd was: het slappe armpje van de foetus dat tot aan de schouder uit de vagina van Kawasemi steekt.

‘Hebt u ooit een dergelijke ligging gezien?’ vraagt geneesheer Maeno.

‘Ja, op een ets, in een Hollands geschrift dat vader aan het vertalen was.’

‘Dat hoopte ik nu juist te horen! De *Observaties* van William Smellie?’

‘Ja. Dokter Smellie noemt het’ – Orito gebruikt de Hollandse term – “verzakking van de arm”

Orito grijpt het slijmerige polsje van de foetus en probeert te voelen of er nog een hartslag is.

Maeno vraagt haar nu in het Hollands: ‘Wat is uw oordeel?’

Er is geen hartslag. ‘Kindje is dood,’ antwoordt Orito in dezelfde taal, ‘en als zij niet van kind wordt verlost, sterft ook moeder weldra.’

Ze plaatst haar vingertoppen op Kawasemi’s gezwollen buik en drukt op de bolling rond de naar binnen gekeerde navel. ‘Het was een jongetje.’ Ze knielt neer tussen Kawasemi’s gespreide benen, ziet hoe smal het bekken is, en ruikt aan de naar buiten puilende schaamlippen. Ze bespeurt de moutachtige mengeling van klonterig bloed en ontlasting, maar niet de stank van een verrotte foetus. ‘Hij is hoogstens een paar uur dood.’

Orito vraagt aan de meid: ‘Wanneer zijn de vliezen gebroken?’

De meid is nog met stomheid geslagen omdat ze zojuist een vreemde taal heeft horen spreken.

‘Gisterochtend, tijdens het Uur van de Draak,’ zegt de huishoudster met haar kille stem. ‘Kort daarop zijn de barensweeën bij mevrouw begonnen.’

‘En wanneer heeft de baby voor het laatst geschopt?’

‘Dat moet vanmiddag rond het middaguur geweest zijn.’

‘Dokter Maeno, bent u het met me eens dat hier sprake is’ – ze gebruikt het Hollandse woord – ‘van een “dwarsligging”?’

‘Wellicht,’ zegt de geneesheer in hun geheimtaal, ‘doch zonder nader onderzoek...’

‘Het kindje is twintig dagen of meer over tijd. Het had gedraaid moeten worden.’

‘Het kindje rust uit,’ stelt de meid haar meesteres gerust. ‘Nietwaar, dokter Maeno?’

‘Wat u zegt,’ zegt de brave arts aarzelend, ‘is heel wel mogelijk.’

‘Mijn vader heeft me verteld,’ zegt Orito, ‘dat dokter Uragami zou toezien op de bevalling.’

‘Dat heeft hij ook gedaan,’ broemt Maeno, ‘vanuit de beslotenheid van zijn behandelkamer. Nadat het kind was opgehouden met schoppen, stelde Uragami, om geomantische redenen die alleen te peilen zijn voor lieden van zijn geestelijke statuus, vast dat de geest van het kind ongenegen was geboren te worden. Derhalve hangt de bevalling af van de wilskracht van de moeder.’ *Die schurk*, hoeft Maeno er niet aan toe te voegen, *wenst niet het gevaar te lopen zijn reputatie te schaden door verantwoordelijk te zijn wanneer het kind van een zo achtenswaardig man dood ter wereld komt*. ‘Kamerling Tomine heeft de Magistraat vervolgens overgehaald mij

te ontbieden. Toen ik het armpje zag, moest ik denken aan uw Schotse geneesheer, en heb ik uw hulp ingeroepen.’

‘Zowel mijn vader als ik zijn buitengewoon vereerd met uw vertrouwen,’ zegt Orito...

...en vervloekt zij die Uragami, denkt ze, vanwege zijn noodlottige onwil om gezichtsverlies te lijden...

Plotseling staken de kikkers hun gekwaak zodat ineens, alsof er een gordijn van geluid wordt weggetrokken, het gedruis van Nagasaki te horen is, waar de behouden aankomst van het Hollandse schip wordt gevierd.

‘Indien het kind dood is,’ zegt Maeno in het Hollands, ‘moeten wij het nu verwijderen.’

‘Dat ben ik met u eens.’ Orito verzoekt de huishoudster om warm water en wat repen linnen, en ontkurkt een flesje vlugzout onder de neus van de concubine, zodat zij enkele ogenblikken helder zal zijn. ‘Juffrouw Kawasemi, wij gaan de komende minuten uw kindje ter wereld brengen. Mag ik eerst even vanbinnen voelen?’

De concubine valt ten prooi aan een volgende wee en is niet meer tot antwoorden in staat.

Terwijl de pijn wegebt, wordt in twee koperen bekkens warm water binnengebracht. ‘We moeten haar vertellen,’ stelt dokter Maeno in het Hollands aan Orito voor, ‘dat het kind dood is. En dan het armpje amputeren om het lijfje eruit te krijgen.’

‘Eerst wil ik mijn hand naar binnen steken om te voelen of het lijfje naar binnen of naar buiten gedraaid ligt.’

‘Als u dat kunt ontdekken zonder het armpje af te snijden,’ – Maeno bedoelt ‘amputeren’ – ‘dan moet u dat doen.’

Orito smeert haar rechterhand in met koolzaadolie en zegt tegen de dienstmeid: ‘Vouw een strook linnen tot een dik kussentje... juist ja, zo. Sta klaar om het tussen de tanden van uw meesteres te proppen, anders bijt ze wellicht haar tong af. Laat aan weerszijden wat ruimte, zodat zij kan ademen. Dokter Maeno, mijn onderzoek gaat beginnen.’

‘U bent mijn ogen en mijn oren, juffrouw Aibagawa,’ zegt de geneesheer.

Orito wurmt haar vingers tussen de biceps van de foetus en de gescheurde schaamlip van de moeder, totdat ze tot halverwege haar pols in de vagina van Kawasemi zit. De concubine rilt en kreunt. ‘Het spijt me,’ zegt Orito, ‘het spijt me...’ Haar vingers glijden tussen warme vliezen, huid en spieren die nog nat zijn van het vruchtwater door, en de vroedvrouw haalt zich een ets voor de geest die afkomstig is uit die verlichte en barbaarse gewesten genaamd Europa...

Als de dwarsligging zodanig is, herinnert Orito zich, dat de ruggengraat van de foetus zo ver is doorgebogen dat het hoofdje tussen de enkels zit, zoals bij een Chinese acrobaat, dan moet zij het armpje van de foetus amputeren, het lijkje met een getande verlostang uit elkaar halen, en onderdeel na gruwelijk onderdeel naar buiten brengen. Dokter Smellie waarschuwt dat alles wat in de baarmoeder achterblijft zal gaan ontsteken, mogelijk met de dood van de moeder tot gevolg. Als er bij de dwarsligging echter sprake is van een normale foetushouding, zo heeft Orito gelezen, en de knietjes tegen de borst gedrukt zijn, kan zij het armpje eraf zagen, de foetus draaien, haakjes in de oogkassen steken en het hele lijfje eruit trekken, het hoofdje eerst. De wijsvinger van de vroedvrouw vindt de knobbelige ruggengraat van het kind, volgt het middenrif vanaf het onderste ribbetje tot aan het heiligbeen en stuit op een piepklein oortje, een neusgat, een mond, de navelstreng en een penis zo klein als een garnaaltje. ‘Normale foetushouding,’ meldt Orito aan geneesheer Maeno, ‘maar de navelstreng zit om de nek.’

‘Denkt u dat de navelstreng kan worden losgemaakt?’ Maeno vergeet Hollands te spreken.

‘Wel, dat zal ik proberen. Stop het kussentje maar in haar mond,’ zegt Orito tegen de meid.

Wanneer het kussentje van linnen stevig tussen Kawasemi’s tanden zit, duwt Orito haar hand dieper naar binnen, haakt haar duim achter de navelstreng van het kindje, duwt vier vingers tegen de onderkaak van de foetus en trekt de navelstreng over zijn gezicht, voorhoofd en kruin. Kawasemi gilt het uit en er sijpelt warme urine over Orito’s onderarm, maar

de aanpak heeft meteen gewerkt en de strop is los. Ze trekt haar hand terug en meldt: 'De navelstreng is vrij. Heeft de dokter misschien zijn' – hier kent het Japans geen woord voor – 'verlostang bij zich?'

'Die heb ik,' zegt Maeno met een tik op zijn dokterstas, 'uit voorzorg meegenomen.'

'We kunnen proberen kind ter wereld te brengen' – ze schakelt over op het Hollands – 'zonder arm te amputeren. Minder bloed is altijd beter. Doch ik heb uw hulp nodig.'

Dokter Maeno zegt tegen de kamerling: 'Om het leven van juffrouw Kawasemi te redden, móét ik het bevel van de Magistraat veronachtzamen en mij bij de vroedvrouw achter het gordijn voegen.'

Kamerling Tomine zit nu in een lastig parket.

'U mag mij verantwoordelijk stellen,' oppert Maeno, 'voor het niet gehoorzamen van de Magistraat.'

'De keuze is de mijne,' besluit de kamerling. 'Doe uw plicht, dokter.'

De krasse oude man kruipt onder het mousseline gordijn door, zijn kromme verlostang in de hand.

Wanneer de meid het onbekende instrument ziet, slaakt ze een kreet van schrik.

'Forceps,' antwoordt de geneesheer zonder verdere uitleg.

De huishoudster tilt het doek op om te kijken. 'Nee, dat ding bevat me niets! Vreemdelingen mogen dan hakken en snijden en dat "geneeskunde" noemen, doch het is toch volstrekt ondenkbaar dat...'

'Vertel ik de huishoudster waar ze vis moet kopen?' gromt Maeno.

'Een forceps, of verlostang,' legt Orito uit, 'snijdt niet, hij draait en trekt alleen maar, zoals de vingers van een vroedvrouw, maar dan met een steviger greep...' Ze gebruikt haar vlugzout nog eens. 'Juffrouw Kawasemi, ik ga dit instrument' – ze houdt de verlostang omhoog – 'gebruiken om uw kindje ter wereld te brengen. Wees niet bang en werk niet tegen. In Europa worden ze alom gebruikt, zelfs bij prinsessen en koninginnen. We gaan uw kindje naar buiten trekken, voorzichtig en met vaste hand.'

'Doe dat...' Kawasemi's stemgeluid is een gesmoord gereutel. 'Doe dat...'

'Dank u, en wanneer ik juffrouw Kawasemi vraag te persen...'

'Persen...' Ze is zo uitgeput dat het haar nauwelijks meer iets kan schelen. 'Persen...'

'Hoeveel keren' – Tomine gluurt even naar binnen – 'hebt u dat werktuig al gebruikt?'

Voor het eerst valt het Orito op dat de kamerling een geplette neus heeft. Het is een even ernstige verminking als haar eigen brandplek. 'Dikwijls, en geen enkele patiënt heeft er ooit onder geleden.' Slechts Maeno en

zijn leerlinge weten dat die ‘patiënten’ uitgeholde watermeloenen waren en hun kindjes ingevette kalebassen. Voor de laatste maal, als het goed is, voelt ze met haar hand in de baarmoeder van Kawasemi. Haar vingers vinden de keel van de foetus, draaien het hoofdje in de richting van de baarmoederhals, glibberen weg, vinden steviger houvast en keren het onwillige lijkje bijna een halve slag. ‘Nu graag, dokter.’

Maeno laat de verlostang tot aan het einde rond het uitstekende armpje glijden.

De toeschouwers houden hun adem in en Kawasemi wordt een schorre kreet ontwongen.

Orito tast met haar hand naar de gebogen lepels van de verlostang en manoeuvreert ze zodanig dat ze rond de zachte schedel van de foetus komen te liggen. ‘Sluiten.’

Voorzichtig, maar met vaste hand, knijpt de geneesheer de verlostang dicht.

Orito neemt de handgrepen van de tang in haar linkerhand. Datgene wat weerstand biedt is sponzig maar stevig, zoals *konyaku*-gelei. Haar rechterhand steekt nog in de baarmoeder en ligt om de schedel van de foetus.

De knokige vingers van dokter Maeno omsluiten de pols van Orito.

‘Waar wacht u op?’ vraagt de huishoudster.

‘De volgende perswee,’ zegt de geneesheer, ‘die ieder mo...’

Kawasemi’s ademhaling zwelt aan vanwege een nieuwe golf van pijn.

‘Een, twee,’ telt Orito. ‘En... persen, Kawasemi-san!’

‘Persen, mevrouw!’ moedigen de meid en de huishoudster haar aan.

Dokter Maeno trekt aan de verlostang, terwijl Orito met haar rechterhand het hoofdje van de foetus in de richting van het geboortekanaal duwt. Ze zegt tegen de meid dat ze het armpje van het kind moet pakken en eraan moet trekken. Orito voelt de weerstand toenemen wanneer het hoofdje het geboortekanaal bereikt. ‘Een, twee... nú!’ De samengeklitte haartjes op het hoofdje van het kinderlijkje drukken de glans van de clitoris plat.

‘Daar komt ie!’ hijgt de meid door de dierlijke kreten van Kawasemi heen.

Daar is de schedel van het kindje, daar zijn gezichtje, gemarmerd met slijm...

...Daar is de rest van zijn glibberige, kleverige, levenloze lijfje.

‘O, nee... o,’ zegt de meid. ‘O, o. O...’

De snerpemde uithalen van Kawasemi luwen tot een dof gekreun en vallen dan stil.

Ze weet het. Orito legt de verlostang weg, tilt het levenloze kindje op aan zijn enkels en geeft het een ferme tik. Ze heeft niet de hoop een wonder te kunnen uitlokken. Ze handelt uit gewoonte en scholing. Na tien harde tikken houdt ze op. Hij heeft geen hartslag. Ze voelt geen adem tegen haar wang uit lippen of neusgaten. Het is niet nodig hardop te zeggen wat zonneklaar is. Ze draait de navelstreng vlak bij de navel strak, snijdt de kraakbeenachtige streng met haar mes door, wast het levenloze jongetje in een teil water en legt hem in het wiegje. *Een kribbe als kist, denkt ze, en een wikkeldoek als wade.*

Kamerling Tomine geeft instructies aan een bediende buiten. ‘Laat Zijne Edelachtbare weten dat er een zoon doodgeboren is. Geneesheer Maeno en zijn vroedvrouw hebben gedaan wat ze konden, doch stonden machteloos tegenover wat het noodlot had beslist.’

Orito’s eerste zorg is het voorkomen van de kraamvrouwenkoorts. De moederkoek moet worden verwijderd, er moet *yakumosô* in het perineum worden aangebracht en het bloed uit een anale inscheuring moet worden gestelpt.

Geneesheer Maeno trekt zich terug uit de tent van gordijnen om de vroedvrouw de ruimte te geven.

Een vlinder zo groot als een vogeltje komt binnen en fladdert tegen Orito’s gezicht.

Wanneer ze hem wegslaat, stoot ze de verlostang van een van de kopepen bekkens.

De verlostang valt kletterend op een pannendecksel en het weergalmen- de geluid verschrikt een klein schepsel dat zich op een of andere manier toegang tot het vertrek heeft weten te verschaffen. Het jankt en jammert.

Een jong hondje? vraagt Orito zich verbijsterd af. *Of een poesje?*

Het geheimzinnige diertje huult opnieuw, vlakbij. Onder de futon?

‘Jaag dat beest weg!’ draagt de huishoudster de meid op. ‘Jaag het weg!’

Het schepseltje jankt opnieuw en dan beseft Orito dat het geluid uit het wiegje komt.

Dat bestaat niet, denkt de vroedvrouw, die weigert hoop te vatten. *Dat bestaat niet...*

Ze rukt het linnen lakentje weg op een moment dat de mond van het kindje opengaat.

Het ademt in, nog eens, en nog eens, zijn kreukelige gezichtje rimpelt...

...en de sidderende, pasgeboren hoogrode despoot brult tegen het Leven.

II

DE HUT VAN KAPITEIN LACY VAN DE SHENANDOAH, VOOR ANKER IN DE HAVEN VAN NAGASAKI

De avond van de 20ste juli 1799

‘Hoe moet een mens,’ vraagt Daniël Snitker, ‘anders aan zijn gerechte beloning komen voor alle beledigingen die wij hier dagelijks van die uitzuigers met hun spleetogen hebben te slikken? “De onbezoldigde dienstknecht,” zo zeggen de Spanjaarden, “mag in zijn eigen loon voorzien,” en bij God, voor één keer hebben die Spanjolen nog gelijk ook. Wie garandeert mij dat de Compagnie er over vijf jaar nog is om ons uit te betalen? Amsterdam ligt op de knieën, onze scheepswerven zitten zonder werk, onze manufacturen liggen stil en onze graanschuren zijn leeggeplunderd. In Den Haag zetelen praalhanzige marionetten die worden bespeeld vanuit Parijs, de Pruisische jakhalzen en de Oostenrijkse wolven hebben lak aan onze grenzen, en sinds het prijsschieten bij Kamperduin zijn we godbetert een zeevarende natie zonder vloot. De Engelsen veggen hun gat met ons af: die hebben de Kaapkolonie, Coromandel en Ceylon ingepikt, en het is zo klaar als een klontje dat ze nu al azen op hun volgende vette kluif: Java zelf. Zonder onpartijdige vaartuigen als dat van deze yankee hier’ – hij werpt een laatlunkende blik op kapitein Lacy – ‘zou Batavia verhongeren. In dergelijke tijden, Vorstenbosch, is een pakhuis vol goederen die gretig aftrek zullen vinden het enige waar een mens staat op kan maken. Waarom, bij God, zou ú hier anders zijn?’

De oude, op traan brandende lantaarn zwaait sissend heen en weer.

‘Dat,’ vraagt Vorstenbosch, ‘was uw laatste verweer?’

Snitker slaat zijn armen over elkaar. ‘Ik heb maling aan die kriegsraad van u!’

Kapitein Lacy laat een reusachtige boer. ‘Komt van de knoflook, heren.’

Vorstenbosch richt zich tot zijn klerk: ‘Dan kunnen wij thans overgaan tot het boekstaven van ons oordeel...’

Jacob de Zoet knikt en doopt zijn ganzenveer in de inkt: ‘...krijgsraad van u.’

‘Heden, de twintigste July van het jaar Onzes Heeren Zeventienhonderd en Negenennegentig, bevind ik, Unico Vorstenbosch, als nieuwbenoemd Opperhoofd van de factorij Deshima bij Nagasaki, handelend op last van Zijne Excellentie Pieter Gerardus van Overstraten, Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in aanwezigheid van Kapitein Anselm Lacy van de Shenandoah, Daniël Snitker, Waarnemend Opperhoofd van voornoemde factorij schuldig aan het navolgende: grove nalatigheid en plichtsverzuim...’

‘Ik heb,’ houdt Snitker staande, ‘geen enkele van mijn ambtelijke plichten verzuimd!’

“Plichten”?’ Vorstenbosch gebaart naar Jacob dat hij moet wachten. ‘Onze pakhuizen zijn tot de grond toe afgebrand terwijl ú, mijnheer, zich in een of ander bordeel onledig hield met enkele deernen, een feit dat u wijselijk hebt weggelaten uit het ratjetoe aan leugens dat u uw Dagregister verkiest te noemen en dat, als een Japannese tolk niet toevallig zijn mond voorbij had gepraat...’

‘Het zijn vuile ratten die mij zwartmaken omdat ik hun streken doorzie!’

‘Noemt u het feit dat er in de nacht van de brand op Deshima geen brandspuit te vinden was een kwestie van “zwartmaken”?’

‘Misschien dat beklaagde de spuit had meegenomen naar het Huis met de Blauwereggen,’ merkt kapitein Lacy op, ‘om indruk op de dames te maken met de lengte van zijn brandslang.’

‘Die brandspuit,’ werpt Snitker tegen, ‘viel onder de verantwoordelijkheid van Van Cleef.’

‘Ik zal uw Secunde verwittigen van de loyale wijze waarop u het voor hem hebt opgenomen. Over naar het volgende punt, mijnheer De Zoet: Beklaagde heeft verzuimd de drie eerstaanwezenden van de factorij de vrachtbrieven van de Octavia te laten tekenen.’

‘Waar maakt u zich in vredesnaam druk om! Een simpele administratieve vergissing.’

‘Een “vergissing” die frauduleuze Opperhoofden de gelegenheid biedt de Compagnie op tientallen wijzen op te lichten. Reden waarom Batavia staát op drievoudige machtiging. Volgende punt: “Ontvreemding van compagniesgelden ter bekostiging van Particuliere Vrachten”

‘En dát,’ bijt Snitker zijn opvolger toe, ‘is een flagrante leugen.’

Uit een valies aan zijn voeten haalt Vorstenbosch twee porseleinen, in oosterse stijl gemodelleerde beeldjes tevoorschijn. Het ene stelt een

scherprechter voor die met geheven bijl klaarstaat om het tweede, een geknielde gevangene – de handen gebonden en de blik reeds op de toekomende wereld gericht – te onthoofden.

‘Waarom toont u me deze’ – Snitker kent geen enkele schaamte – ‘snuisterijen?’

‘Het is een vaststaand feit dat twee gros van deze beeldjes zijn aangetroffen in uw Particuliere Vracht, aangemerkt als “vierentwintig dozijn beeldjes van Arita-porselein”. Wijlen mijn echtgenote koesterde een warme genegenheid voor Japannese curiosa, ik weet dus enigszins waarover ik spreek. Wat dunkt u, kapitein Lacy, wat zouden deze opbrengen wanneer ze, laten we zeggen in een Weens venduhuis, verkocht werden?’

Kapitein Lacy wikt. ‘Twintig gulden per stuk?’

‘Alleen al deze kleintjes vijfendertig gulden. De vergulde courtesanes, boogschutters en vorsten vijftig. Wat levert twee gros dan op? Laten we onze schatting aan de lage kant houden – per slot van rekening wordt er in Europa oorlog gevoerd, hetgeen de markt ongewis maakt – en zeggen dat ze vijfendertig gulden per stuk opbrengen, dan wordt dat, vermenigvuldigd met twee gros... hoeveel, De Zoet?’

Jacobs telraam biedt uitkomst. ‘Tienduizend en tachtig gulden, mijnheer.’ Lacy laat een geïmponeerd ‘*Hee-haw!*’ horen.

‘Geen onaardige winst,’ verklaart Vorstenbosch, ‘voor koopwaar die op kosten van de Compagnie is verkregen, doch in de vrachtbrieven – niet door getuigen ondertekend, uiteraard – in úw handschrift, Snitker, vermeld staat als “Particulier Porselein van Waarnemend Opperhoofd”’.

‘Het voormalige Opperhoofd, God hebbe zijn ziel,’ – Snitker wijzigt zijn verhaal – ‘heeft ze mij vóór hij op hofreis ging testamentair nagelaten.’

‘Dus Hemmij voorzág dat hij op de terugreis uit Edo zou komen te overlijden?’

‘Gijsbert Hemmij was een buitengemeen behoedzaam man.’

‘Toon ons dan zijn buitengemeen behoedzame testament.’

‘Het document’ – Snitker veegt zijn mond af – ‘is bij de brand verloren gegaan.’

‘Wie waren de getuigen? Mijnheer Van Cleef? Fischer? De aap?’

Snitker slaakt een zucht van ergernis. ‘Wat een kinderachtige tijdverspilling. Goed, neem dan uw tiende. Maar ook geen fractie meer, of ik laat die vervloekte prullen in de haven smijten, dat zweer ik u.’

Vanuit Nagasaki komt feestgedruis aangewaaid.

Kapitein Lacy ledigt zijn stierenneus in een koolblad.

Jacobs bijna versleten ganzenveer heeft moeite de woordenwisseling bij te houden. Zijn hand begint pijn te doen.